

FORSSAN KAUPUNKI

Maankäytön suunnittelu

HEVOSSILTA OSAYLEISKAAVA RAKENNUSKANNAN INVENTOINTI

Sirkka Köykkä 11.1.2023

Hevossilta - Nikkilä

Nikkilän myöhemmin Hevossillan tila kuuluu Forssan teollisen historian kokonaisuuteen.

Nikkilä sijaitsi Linikkalan kylässä. Kylässä oli vuoden 1539 maakirjakartassa Nikkilä I ja Nikkilä II. Vuonna 1542 erotettiin Nikkilä III, Nikkilä I yhdistettiin vuonna 1589 Nikkilä III:een. Nikkilä II yhdistettiin Nikkilä III:een vuonna 1631. (s.67 Kaukovalta, Forssan puuvillatehtaan historiaa 1847-1934. 1934)

Nikkilän tilalla on ollut useita eri omistajia, jotka luetellaan Kaukovallan kirjassa sivulla 69. Nikkilä jaettiin kahteen osaan A ja B vuoden 1805 ja 1819 välisenä aikana. Näistä A osa siirtyi Juho Lanalle vuonna 1830 ja B osa siirtyi Juho Lanalle 1835. Tämän omistajaluettelon mukaan Nikkilän koko tilan 19. omistaja Juho Lana möi vuonna 1847 4/5 Nikkilän A.W.Wahrenille. Wahren perusti Forssan Kutomon ja kehräämön jonka takia Wahren luovutti Nikkilän vuonna 1847 Forssan Puuvillan Kehruu Yhtiölle ja vuonna 1859 omistus siirtyi 1859 Forssa Yhtiölle.

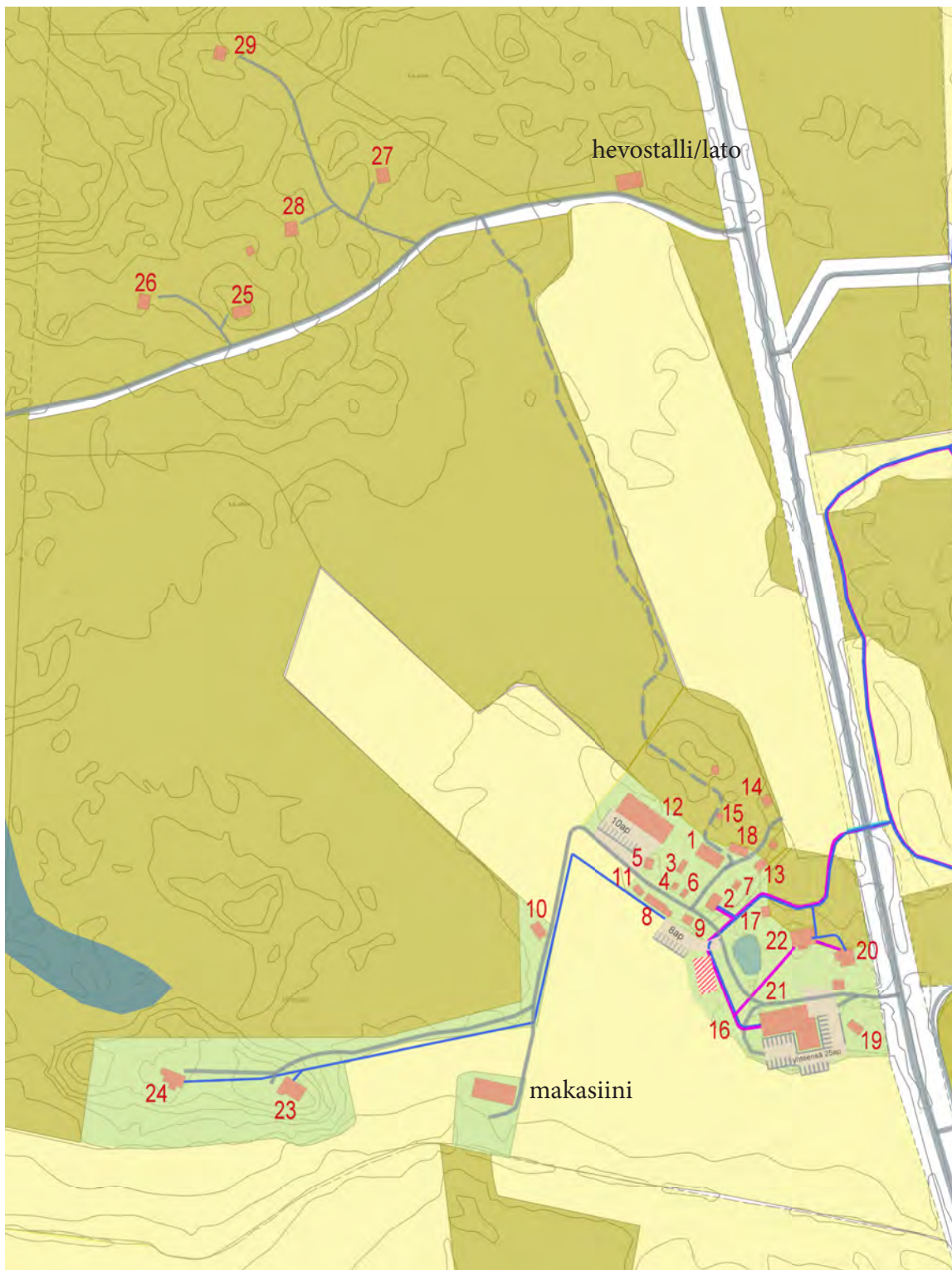
Nikkilän tilaa hoiti yhtiön tilanhoitaja Gustaf Mauritz Neppenström 1855-66. Seuraava Wahrenin maatiilojen laajentavaa toteuttava osto oli Wiksberg (Kaukovalta s.85) ja 1865 Kyttälän sotilasvirkatalon vuokraus tapahtui vuoteen 1870 mennessä. (Kaukovalta s.357).

Nikkilän tila oli aina vuoteen 1959 asti Forssa yhtiöiden omistuksessa ja viljelyssä. Merot ovat viljelleet tilaa 1959-2001. Tämän jälkeen aluetta on kehittyä maanviljelyn lisäksi ulkoilmamuseo-tyyppiseksi alueeksi johon kuuluu ravintola, majoitus-, kokous- ja saunatoimintaa.

Museoalueen kokonaissuunnitelman teki arkkitehti Sampo Kyander vuosien 2001 - 2004 aikana. Rakennukset on siirretty ulkoilmamuseoalueelle vuosina 2001-2009. Kokonaissuunnitelmassa olemassa olevan tilakokonaisuuden taakse kehitettiin hieman erillään sijaitseva siirrettyjen museorakennusten alue pihapiireineen. Ajatuksena oli hakea rakennuksille vanhojen periaatteiden mukaan paikat maastosta. Tämän jälkeen alueelle on lisätty kaksi rakennusta: konehalli ja varasto Flinkkilän torpan taakse. Lisäksi kauemmaksi pihapiiritä on rakennettu kaksi varustetumpaa lomamökkiä sekä pienempien mökkien alue. Rakentamisen tapa on saman kaltainen kuin Forssan kaavoitetulla alueella keskustassa olleissa kylissä Tölö, Haudankorva, Linikkala, Lunttila ja Kuusto. Näistä kylistä on vielä 2023 nähtävissä alkuperäisen kokonaisuuden kaltaisessa tilanteessa muutamia rakennuksia Lunttilan, Kuuston ja Linkikkalan kylissä. Ulkoilmamuseon alueella voi tutustua vanhan ajan rakennettuun ympäristöön ja yksinkertaisiin perinteisiin kansanrakentamisen tapoihin.

Näkymä ulkoilmamuseoalueen kokonaisuudesta luoteen suunnasta.

Nikkilän alkuperäiset rakennukset 17, 21 ja 22, makasiini ja hevostalli/lato.

Alueelle siirretyt ulkoilmamuseorakennukset 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13,14 16, 19 ja 20.

Alueelle tehtyt uudisrakennukset
 ulkoilmamuseon tuntumassa 15,18, 12
 varustetummat mökit 23, 24
 mökkialue ja sauna 25-29

Tilan muodostuminen ja historia

Hevossilta ennen Nikkilän tilan muodostumista

Senaatinkartassa vuodelta 1884 Hevossillan pellot ovat niittyinä. Tien varressa olevan niityn päässä on lato, joka on piirretty polun varteen. Ladon paikka vastaa silmämääräisesti arvioiden nykyisen ladon paikkaa.

1953-54 Tilusten mittaus ja lohkomiskartta ja sen selitysoasa.

Nikkilän tilan omistajana on Oy Finlayson-Forssa Ab.

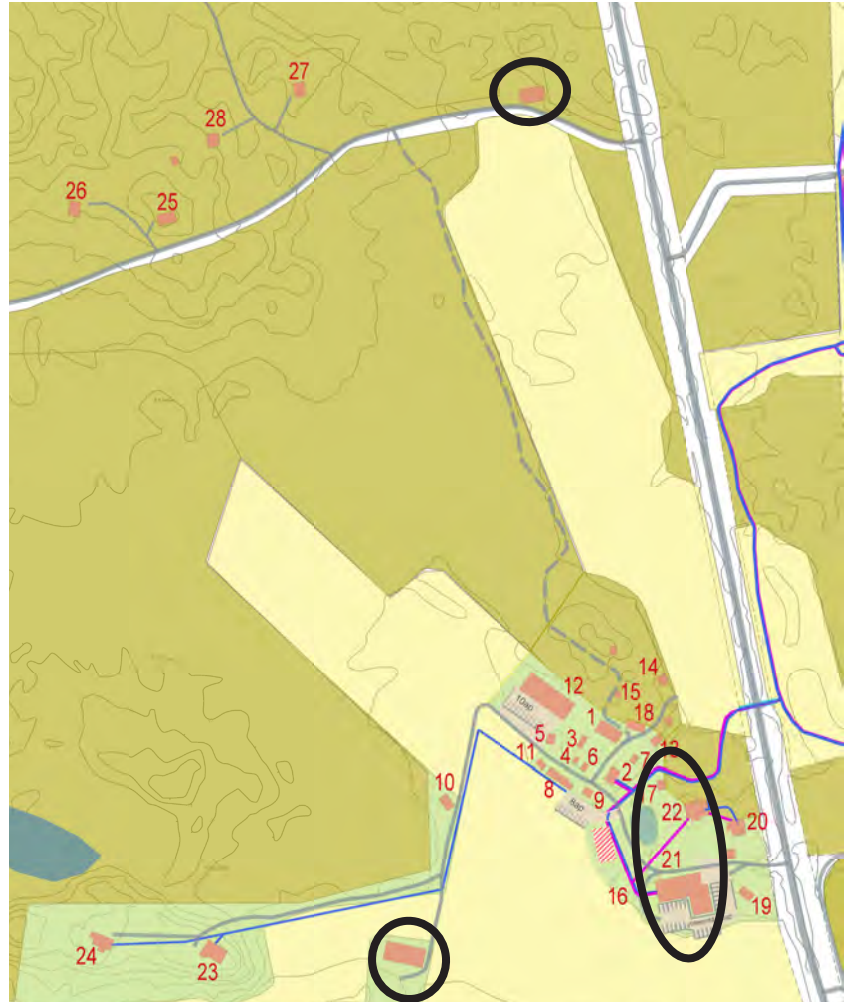
2 ¹⁹⁴	Ali-Heikka, Oy. Finlayson-Forssa Ab.
2 ¹⁹⁸	Yli-Heikka, --
3 ⁴	Nikkilä, --
11	71.11

Tilalla on nro 19 navetta ja yhteisalueen tuntumassa pohjoisessa lato. Nämä rakennukset ovat seuraavassa inventoinnissa ns. alkuperäiset Nikkilän tilalle sijoittuvat rakennukset. Alueella näkyy ensi kerran nimi Hevossillat.

ALKUPERÄISET RAKENNUKSET

Navetta, päärakennus ja sauna
makasiini sekä hevostalli-lato pohjoisessa

Alkuperäinen navetta toimii nykyään juhlatilana.
Rakennuksen sisälle hirsiseiniä sisäpuolelle on
muurattu tiilipintaisia tiloja ja pinnat on rapattu.
Välipohja on eristetty.

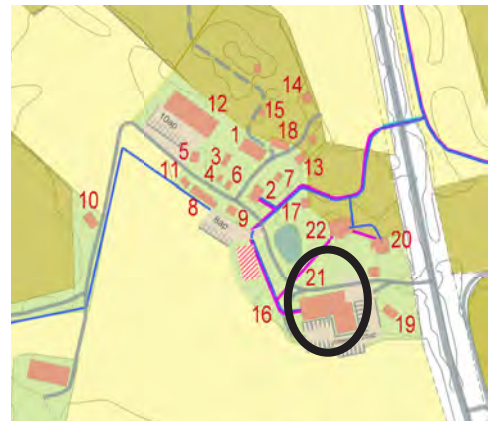

21 Forssan kartanon vanha navetta

Navetta on rakennettu 1895, muutoksia siihen on tehty 1952. Rakentamisaika täsmää Senaatinkartan 1884 tietoihin, jossa navettaa ei vielä näy. Hirsi ulottuu tasakertaan saakka. Pitkiä seiniä tukevat följarit. Rakennuksen sisällä oleva rehutorni on muurattu. Hirsiseinät on paneeloitu ulkopuolelta. Perustus on lohkokivistä. Navetan julkisivussa on vanhastaan ollut ikkunat. Puitteet on vaihdettu alkuperäisen mukaisiksi. Rakennukseen on lisätty sisäänkäynnin yhteyteen tuulikaappi. Uusi tuulikaappi on rakennettu hirsiseinäisenä, mukaillen navetan alkuperäistä hirsiseinää.

Alakerta on muokattu ravintolatiloiksi ja keittiöksi. Tiloja on muodostettu muuraamalla sisätiloja hirsiseinien sisäpuolelle, jatkaen rehutornin ratkaisua.

Yläkerrassa on kylmä juhlatila, jossa on säilytetty alkuperäiset rakenteet.

Alkuperäinen muurattu rehusiilo alakerrassa.

Taustaa Forssan kartano

Wahren kunnostautui maanviljelyksen ja karjanjalostuksen kehittäjänä. Hän oli hankkinut omistukseensa Wiksbergin ja Kojon kartanot sekä tiloja Linikkalan kylästä Forssa-yhtiön kartanon perustamiseksi. Poika John Wahren (1841-1891) aloitti Kojon kartanon tilanhoitajana.

Hirsinavetan ulkoseinä ja följärit, alkuperäinen ikkuna-aukko. Vanhan mukaan tehdyt ikkunat.

Vanhaa rakennustapaa toisintaan uusi tuulikaappi on rakennettu juhlatilaan johtavaksi rakenteeksi.

Uudet kierreportaat yläkertaan, uusi muurattu tila hirsikehikon sisäpuolella, vanha hirsiseinä ja vanhat ikkuna-aukot.

Följarin päät viimeistely pyöristämällä.

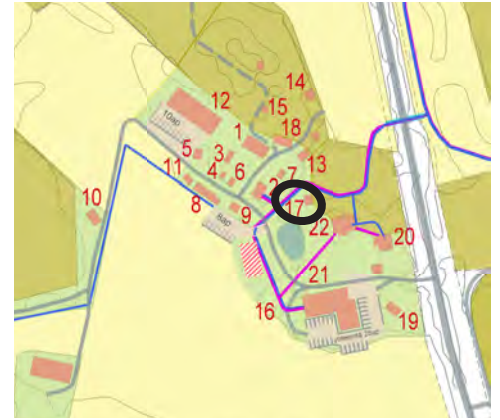
Kattotuolit on tehty perinteisesti loveamalla.

Ullakolla on yläpohjan vanhat rakenteet, kattotuolit käpälineen ja kontteineen. Päädyissä on tasakertaan hirsi. Päädyssä on ullakolle johtaneelta sillalta avautuva pariovi, jonka puolesta välistä rakennuksen päätykolmio jatkuu rankorakenteisena. Kattotuolien alapuolelle on rakennettu laatikkomainen rakennelma, joiden sisällä on navetan ilmanvaihtohormit. Hormit näkyvät myös katolla. Harvalaudoituksen takana näkyy hyväkuntoinen pärekatto. Peltikatto on uusittu ennen kuin pärekatto on alkanut vuotaa. Ullakolla näkyy matalana muurattu siilon yläosa.

17 Forssan kartanon sauna.

Alkuperäinen maatalon sauna.

Viistopaneli pystyvuoraus, helmiponttipaneliovi. Jatkuva-
lämmitteinen.

Kaksi ulkopuitetta, yksi sisäpuitte

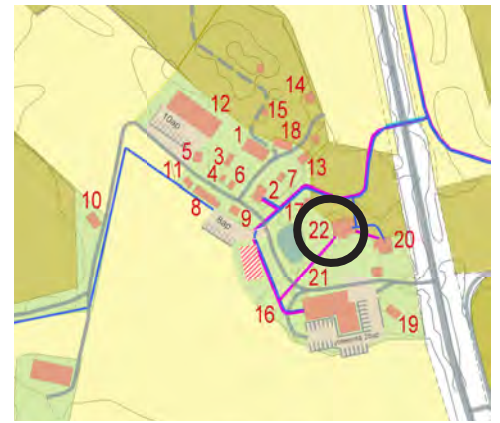

22 Merola 1947

Merola on maatalan toinen päärakennus. Rakennusvuoden perusteella voidaan päätellä että see oli jo rakennettu korvaamaan vanhaa päärakennusta ennen tilan siirtymistä Merojen omistukseen.

Rakennus on rintamamiestalo-tyyppinen.

Rakennus on rankorakenteinen ja purueristeinen. Siinä on betonitiilikatto ja betoniperustus. Alakerran ikkunat on vaihdettu. Kuistin alkuperäiset ikkunat on siirretty viereiseen rakennukseen numero 20.

Makasiini, Forssan kartano.

Rakennuksen rakennusvuosi ei ole tiedossa. Se on näkyvässä vuoden 1954 kartassa. Katto on alunperin ollut pärekatto. Päreän päälle on uusittu aaltopeltikatto. Makasiini on rankorakenteinen. Julkisivussa on käytetty pintapuuta (pelkkasahatusta puusta) lomalautaa.

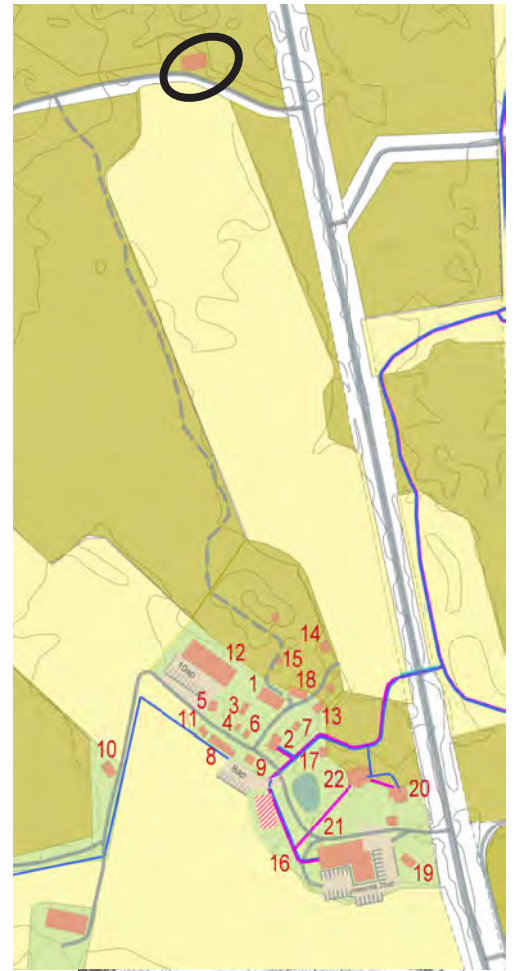
Makasiini on perinteinen mahdollisimman yksinkertaisesti, materiaalia säästään ja taloudellisesti rakennettu tilan iso varistorakennus.

Hevostalli-lato, Forssan kartano.

Ladon rakennusaika ei ole tiedossa. Se näkyy vuoden 1954 kartassa, myös vuoden 1884 senaatinkartassa paikalla on jo lato. Rakennus on luonnonkiviperustuksella. Lato on tehty huolellisemmin kuin tilan toinen alkuperäinen iso varistorakennus /makasiini. Räystäät on laudoitettu. Julkisivut on tehty pintapuusta (pelkkasahatusta puusta), jolloin vajaasärmäisyys näkyy vaihtelevasti julkisivussa. Kate on uusittu aaltopellillä. Päädyssä oletettavasti rakennuksen vanhemman sileän parioven yläpuolella on vielä näkyvissä nyt laudoilla peitetty ikkunapuitte. Pitkällä julkisivulla on kaksi julkisivuun upotettua rimalaudoitettua isoa ovea, joiden laudoitus viittaa uudempaan rakennusaikaan.

Materiaalia käytetään valiten eri rakenteeseen sopivat puunosat ja hyödyntäen paikallista materiaalia.

ULKOILMAMUSEO

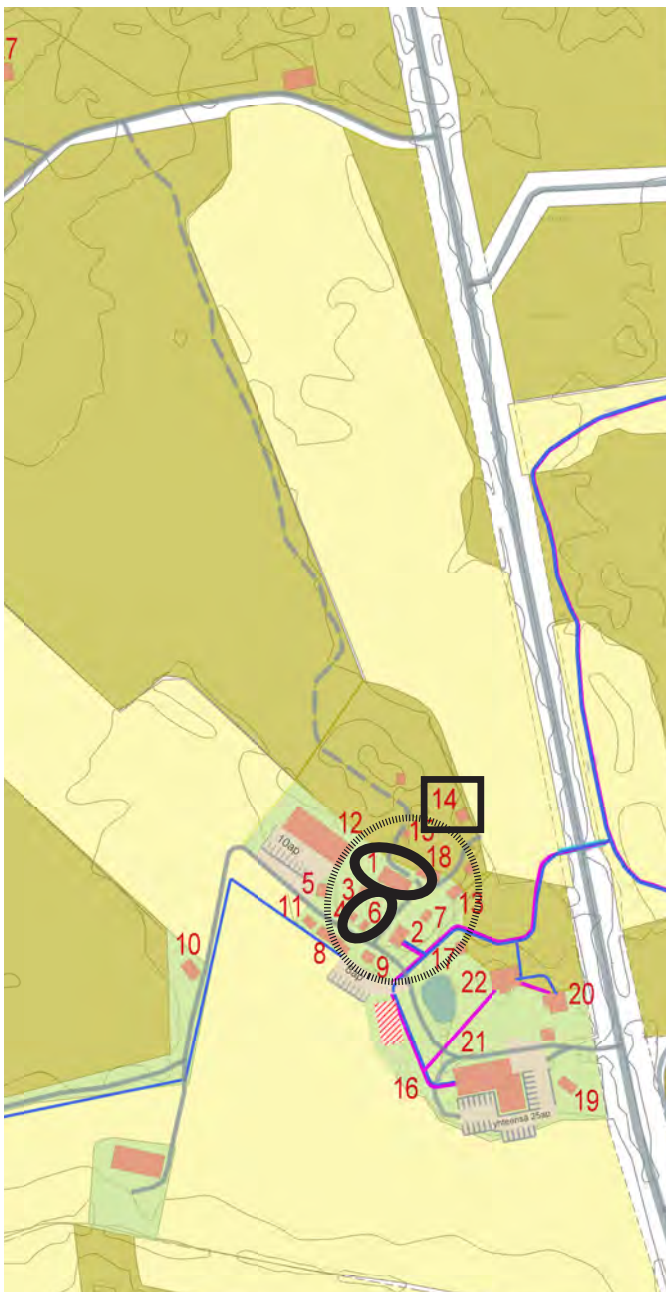
Hevossillan ulkoilmamuseokokonaisuus on rakennettu eri puolilta paikalle siirretyistä rakennuksista. Asuinpihan muodostavat rakennukset 1, 2, 3, 4, 6 ja 7. Muut siirretyt rakennukset 5, 8, 9, 11, ja 13 on tuotu tukemaan laajempaa maatalan pihapiirin rakennuskokonaisuutta. Näiden rakennusten sijoittelussa noudatetaan samankaltaisia rakennusten periaatteita kuin alkuperäisellä tilalla noudatettiin. Maisemaan sijoittuvia siirretyjä rakennuksia ovat 14, 16, 19, 10 ja 20. Nämä rakennukset sijoittuvat luontevasti maisemaan ja muodostavat alkuperäisten rakennusten kanssa tasapainoisen kokonaisuuden, joka ottaa huomioon maiseman piirteet.

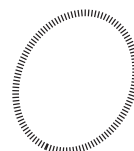
FORSSASTA SIIRRETYT RAKENNUKSET

1, Flinkin torppa, 6. Räynyn aitta ja 14. riihi,

Esimerkkejä yksinkertaisesta paikallisesta perinnerakentamista.

Kaikki ovat rakennuksia, jotka olisivat hävinneet. Siirto ulkoilmamuseoon on säilyttänyt Forssan keskustan alueella olleista maatalarakennuksista erilaisten rakennustyyppien valikoiman, osan kulttuurihistoriaa vuosilta 1773, 1805 ja 1888. Lähialueilta siirretyt rakennukset täydentävät mukavasti kuvaa paikallisesta hirsirakentamisesta.

 Forssan keskustan alueelta siirrettyjen rakennusten muodostama pihapiiri.

 Pihapiiriin Forssan keskustasta siirretty rakennus.

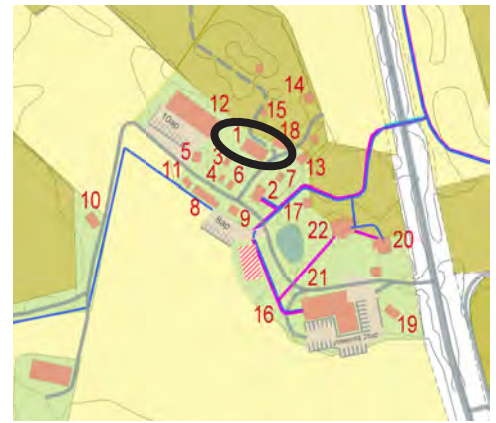
 Pihapiirin ulkopuolelle Forssan keskustan alueelta siirretty rakennus.

1. Flinkin torppa 1805-1875 Forssa, Nummi

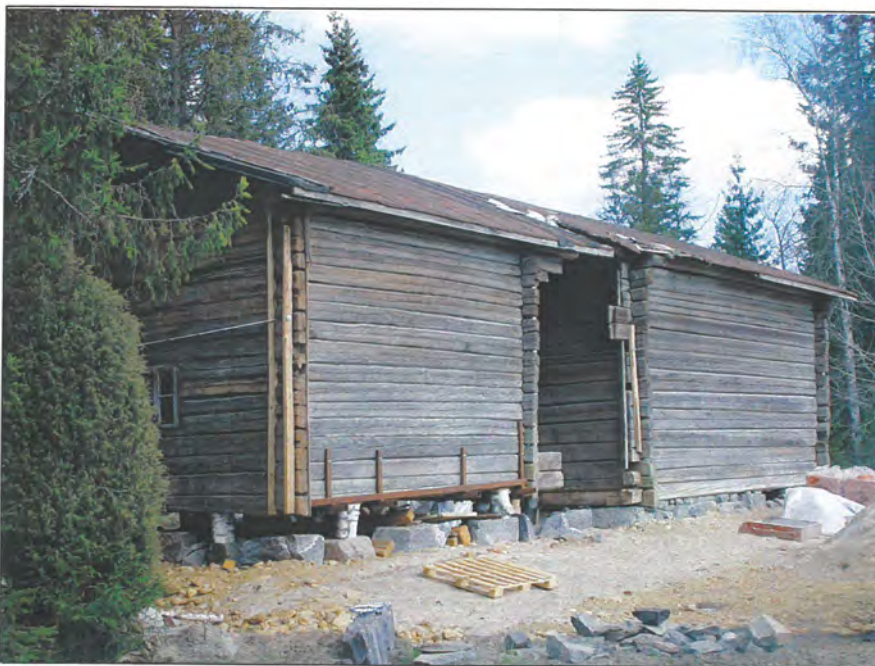
Kaksi tupaa, keskellä kylmä välitila / porstua, edessä avokuisti. Vasemmalla puolella tupa ja kamari. Rakennus on rakennettu kolmessa vaiheessa. Torppa on myös siirretty museotilalle kahtena lohkona. Joensuun yliopiston, dendrokronologian laboratorio on määritellyt vuonna 2002 rakennuksen hirsien iän. Rakennuksessa on kolme eri ikäistä osaa. Savupirtti 1843-44-45. Savupirtin takana oleva makuuhuone / lisähuone 1874-1875. Sivutuvan ajoitukseksi tuli 1804-1805. Sivutuvan hirret aloittivat kasvun 1660-luvulla ja ovat olleet yli 130 vuotiaita, kun ne on käytetty rakennuspuiksi. Ne on siis huolella valittu kestävämpään pitkään.

Jo pelkät puut on esitetty arvokkaiksi Forssan dendrokronologian historian kannalta.

Iän määrittämisen aikaan rakennuksessa oli kolmiorimahuopakatto. Rakennus on pihan puolelle ikkunaton. Isompi ja vanhempi tupa on alunperin ollut etelän suuntaan, jolloin päädyn ikkuna on ollut etelään.

JOENSUUN YLIOPISTO KARJALAN TUTKIMUSLAITOS, EKOLOGIAN OSASTO DENDROKRONOLOGIAN LABORATORIO

Flinkin talon alkuperäinen paikka näkyy senaatinkartassa ja 1920-luvun mittausmittauksessa. Alla 1968 asema-kaavassa tonttialueen rajaa muutetaan. Rakennukset näkyvät vielä kaavan pohjakartassa. Kaava on myöhemmin kumottu ja alueen kaikki rakennukset on purettu. Saarelantie (kaavassa Saarelankatu) on tullut osin ulkorakennuksen päälle. Alue on jäänyt rakentamattomaksi. Pihalta on jäänyt jäljelle omenapuu, joka on rakennusten välissä kahden tien risteyksessä.

Forssan Hevossillan tilan Flinkin torpan eri osien iänmäärittäminen, dendrokronologiset ajoitukset FIH2301-FIH2308. Dendrokronologian laboratorion ajoituslauseke 210.

Pentti Zetterberg

JOENSUU 2002

Drendrokronologisessa selvityksessä tupa ja lisähuone, joka toimii makuuhuoneena, on ajoitettu eri aikaisiksi. Tämä näkyy myös rakenteissa. Eteistilan sivuseinää on jatkettu loveamalla pitkään nurkkaan vaarnamainen pykälä, joka jää uuden hirren pään sisään.

Flinkin talo ja sen avokuisti osoittavat sisäänkäynnin paikan. Ikkunoita ei sisäänkäyntijulkisivussa ole.

Avokuistin kautta mennään eteiseen, joka on kahden tuvan välisessä tilassa.

Avokuisti. Kuistin kaiderakenne on tehty umpihirrestä. Hirsirakenteen päältä on nostettu yksinkertaiset pyöreät hirret, joiden varaan on lovettu vaakasuuntainen hirsikehä. Kuistin mustalaiskattotuolin-sovelluksena toimiva kahden pylvään varassa oleva kurkihirsi kannattaa kahteen suuntaan asetettua pyöreästä hirrestä tehtyä kattorakennetta ja kattolautoja. Rakenne on yksinkertainen, mutta toimiva. Kattorakenteen vinojäykistys on tehty kulmatolpalta toiselle vinosti kulkevalla pyöreällä hirrellä.

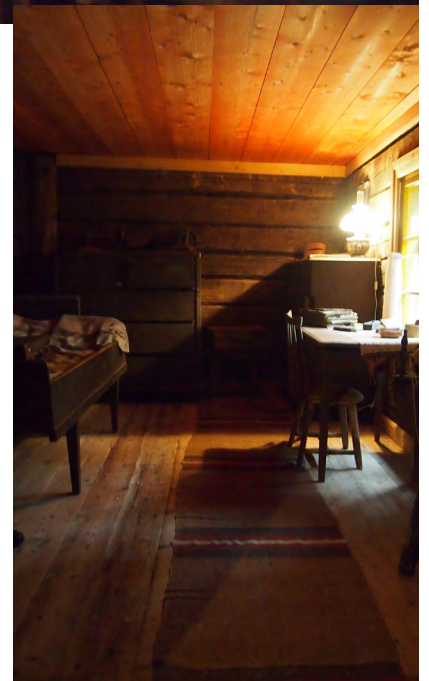

Savupirtin räppänä.

Savupirtti ja sen siirron yhteydessä uudistetut ikkunat on tehty vanhan mallin mukaan. Aiemmin talossa olleen tulisijan mukaan on muurattu uusi tulisija sille kuuluneelle paikalle. Savupirtin hirret on ajoitettu drendrokronologisessa selvityksessä 1844-45 vuosille.

Savupirtin takana oleva kamari drendrokronologisessa selvityksessä ns. lisähuone. Hirsien ajoitus 1874-75. Kamarin tulisija on rakennettu siirrettyssä rakennuksessa olleen mallin mukaisesti.

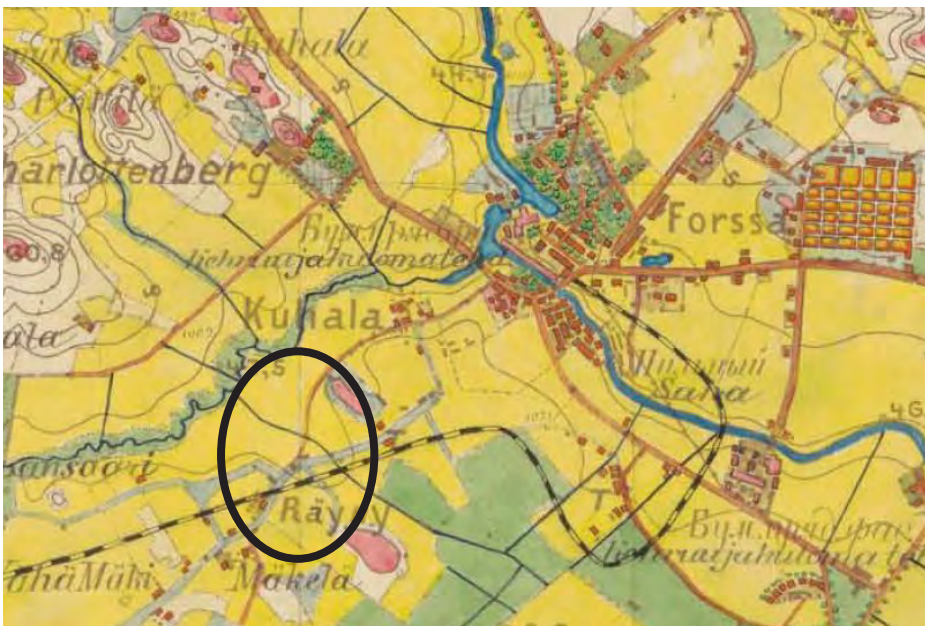
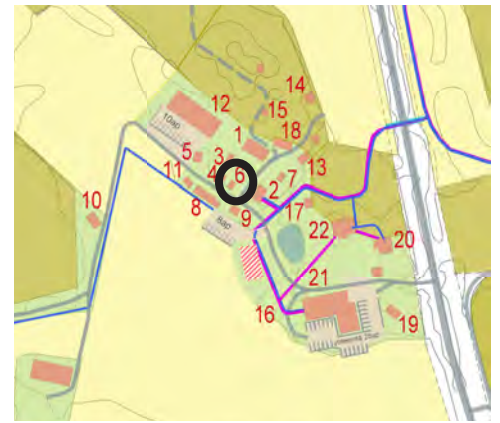
Eteisen oikealla puolella oleva koko päädyn levyinen tupa. Tuvan tulisija on tehty uudestaan siirretyn rakennuksen tulisijan mukaisesti ja sisältää leivinuunin ja keittopaikan. Lattialankut ovat leveät. Dendrokronologisen selvityksen perusteella tämä tila on Flinkin torpan vanhin osa hirret ovat vuosilta 1804-05.

6 Kaksikerroksinen Räynyn aitta 1773, Forssa Kuhala

Aitta kuuluu rakennusryhmään, johon on tuotu useampi aitta. Aitat on sijoitettu tien varteen. Rakennuksessa on lautakatto. Aitta levenee ylöspäin. Alakerran lattialaudat on salvottu hirsikehikon väliin. Kattoa kannattavat hirret on salvottu hirsipäätyyn. Rakennuksessa on kurkihirsi. Toisessa kerroksessa sisäänkynnin päällä on hirsilevitys, joka on koristeltu muotoillen alinta pidempää hirttä. Aitassa on sulkanurkka, mutta hirren sivut on suoristettu.

Drendrokronologisen selvityksen perusteella aitan hirret on kaadettu viimeistään ennen vuotta 1773, vaihdellen vuosien 1764-1773 välillä. Puut ovat kasvaneet vuosien 1701-1773 välillä. Tutkittu uudempi korjaushirsi on kasvavut vuosien 1821-1882 välillä.

Rakennus on siirretty Räynynojan eteläpuoliselta alueelta jonne ei ole jäänyt yhtään alkuperäistä rakentamista sen jälkeen kun Forssa - Humppila radan ja Räynynojan väliset alueet on kaavoitettu 1960-90-luvuilla.

Päädysnäkyvät alakerran hirsikehikon väliin salvotut lattialaudat.

Oven vieressä olevat leveät hirret toimivat samalla karapuina. Ovi aukeaa sisäänpäin.

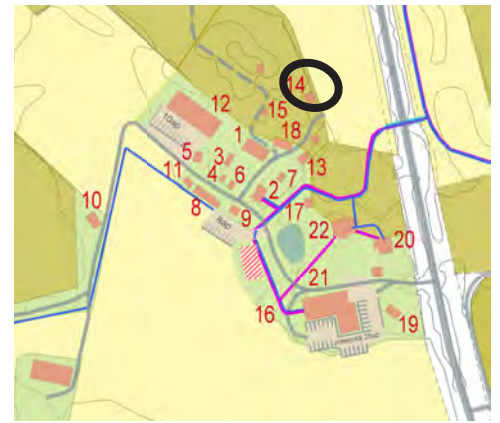
Yksinkertainen tapa tehdä porras: lauta lovetaan reisipuuhun. Kyläseppän tekemä avaimenreikä kehystävä levy.

Räynyn aitan ullakkorakenne kurkihirsi hirteen salvotut kurkihirren suuntaiset kannattajat, joiden varassa kattopalkit (vasat). Vasoihin poikittain on kiinnitetty leveät laudat, joihin on kiinnitetty kattolaudat.

14 Savusauna, entinen Räjyn riihi 1888, Forssa Kuhala.

Riihessä on ollut vastaavanlainen kiuas kuin savusaunassa, jonka takia saunakäyttö sopii entiseen riihirakennukseen.

Drendrokronologisen selvityksen perusteella riihen hirret ovat alkaneet kasvaa 1782-1815. Puut on kaadettu 1888. Ne olivat tuolloin noin 73-105 vuotiaita.

Sauna on erillään pihapiiristä, joka oli kyläalueella hyvin tyyppinen tapa saunan sijoitukselle.

Pukuhuoneessa on vinopuin tuettu pyöreistä ja sivuiltaan suoristetusta hirsistä koottu runko. Rungon varaan on kiinnitetty lomalaudoitus. Pyöreistä rangoista tehty katto näkyy pukutilan sisälle. Kurkihirttä tukee vinopuu.

Puukatto on tehty pyöreistä rangoista loveamalla kahteen suuntaan kourumaiset rakenteet. Puukaton etureunaa tukee hirsistä rakennettu kehikko ja loveamalla hirteen upotettu poikkipuu, joka toimii kaiteena.

Sauna / riihiosa on hirrestä ja pitkänurkkainen. Matalan saunanoven yläpuolella näkyy kauniisti piilutus. Ovi on yksinkertainen lautaovi. Saunan oven saranat on kiinnitetty suoraan hirsirunkoon.

Rakennus on siirretty Räynöjätin eteläpuoliselta alueelta. Paikalle ei ole jäänyt yhtään alkuperäistä rakentamista sen jälkeen kun Forssa Humppila radan ja Räynöjätin väliset alueet on kaavoitettu 1960-90-luvuilla.

Saunan ikkuna on sovitettu hirteen ilman karmia. Saunan sisälle on tuotu sähkö.

PAIKKAKUNNALLTA SIIRRETYT RAKENNUKSET

Harjulan aitta Ypäjä, Keinulan torppa Keinulan aitta Urjala, Vilja aitta Tammela. Sarkalan pytinki Humppila

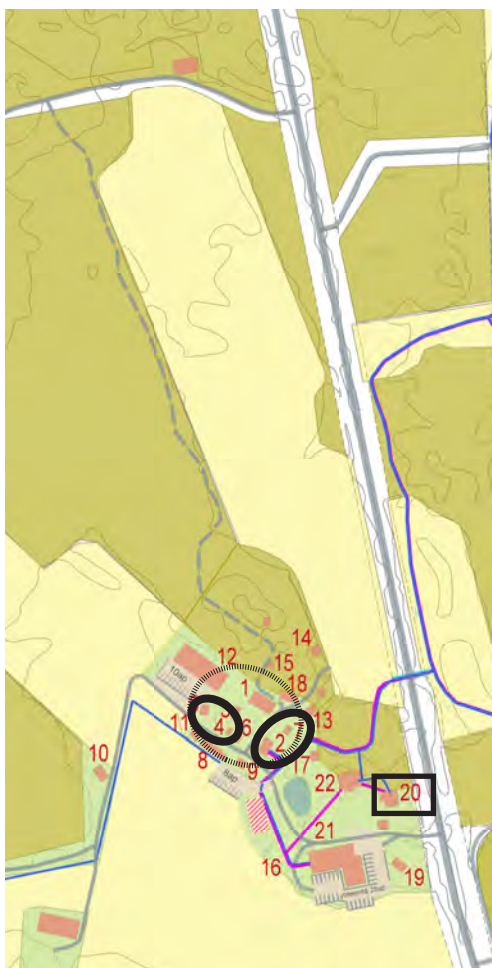
Paikkakunnalta siirretyt rakennukset laajentavat ulkoilmamuseon antamaa kuvaa Forssan keskustasta siirrettyjen maanviljelysrakennusten rakennustavoista. Rakennusten valikoima täydentyy erilaisilla kyläyhteisöön ja kyläkokonaisuuteen kuuluneilla rakennuksilla ja kertomusta paikallisesta hirsirakentamisperinteestä.

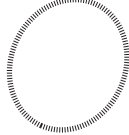

Harjulan aitta näyttää variaation aitasta, jossa sisäänkäynnin päälle on rakennettu lippa suojaksi ulottamalla pitkän sivun hirsii pidemmäksi.

Keinulan torppaa vastaavia torppia ja niihin kuuluvia aittoja on ollut Forssan keskustassa olevan viiden kylän alueilla. Ne jotka ovat säilyneet on usein hyvin rankasti muutettuja.

Vilja aitta Tammela täydentää yksinkertaisen rakentamistavan kertomusta. Kaksikerroksisen aitan portaat on tehty yksinkertaisemmin kuin Keinulan torppassa, toisen kerroksen lattialaudat on myös veistetty. Hirsien norjalaistyyppinen salvostapa.

Sarkalan pytinki täydentää paikkakunnan rakennustyyppien valikoimaa: vastaavia löyhästi kyläryhmään kuuluvia torppia / pytinkejä on ollut myös nykyisellä Forssan kaavoitetulla alueella olleissa kylissä.

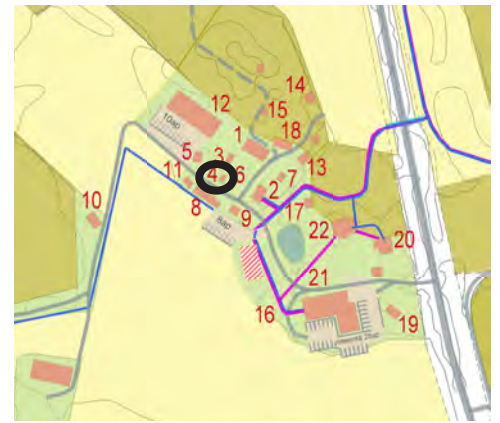
- Forssan keskustan alueelta siirrettyjen rakennusten muodostama pihapiiri.
- Pihapiiriä täydentävä paikkakunnalta siirretty rakennus.
- Pihapiirin ulkopuolelle paikkakunnalta siirretty rakennus.

Paikkakunnalta siirretyt rakennukset:

4 Harjulan aitta 1864 Ypäjä, Hyrsynkulma

Aitta kuuluu uudessa kokonaisuudessa tien varteen aittariviin sijoitettuihin aittoihin. Näyttää variaation aitasta, jossa sisäänkäynnin päälle on rakennettu lippa suojaksi ulottamalla pitkän sivun hirsii pidemmäksi. Hirsien pään koristelu on tehty yksinkertaisemmin kuin viereisessä Räynyn aitassa.

Pitkän nurkan risteyskohdan alla on nurkkakivet. Alapohjan lattia-
laudat on ladottu alimman hirren päälle salvoksen väliin.

Aitan oven yläpuolelle on tehty katos seinältä jatkuvien pitkältä nurkalta jatkuvista hirsistä. Hirsien päiden muotoilu kuventää katosta.

Sen lisäksi, että lattialaudat on salvottu hirsirakenteen saumaan, on osa lattialaudoista jatkettu oven alle askelmaksi. Katoksesta huolimatta osa askel-laudoista on lahonnut.

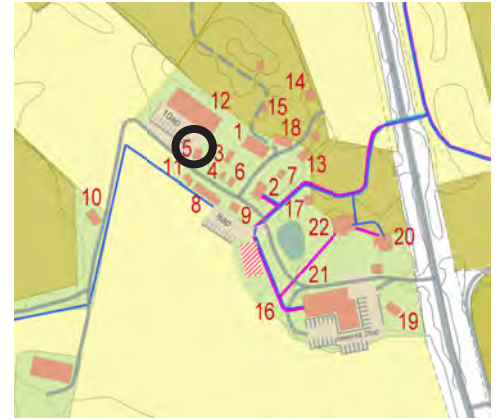
Kurkihirsi harjalla. Kurkihirren suuntaisilla hirsillä, jotka on salvottu hirsikehikkoon, tuetaan kolmion mallista hirsiosuutta. Kattorakenteen täydentää tasakerrasta kurkihirrelle ulottuvat kattopalkit. Kattopalkkien päällä on poikittaiset lautakattoa tukevat leveät puut.

Hirsien väliin on salvottu pitkän sivun suuntaiset hirret, joiden väliin on veistetty yhdestä puusta puukaukalot.

Aitassa on hyvin ilmatilaa kaukaloiden päällä.

5 Kaksikerroksinen vilja-aitta Tammela, 1751

Drendrokronologisen selvityksen mukaan aitan hirsien kasvu on alkanut 1565-1622. Hirret on kaadettu 1751-1752. Puut ovat olleet kaadettaessa 129 - 187 vuotiaita. Vilja-aitta on vanhin Hevossillan rakennus. Se on sijoitettu aittariviin viimeiseksi siten, että se aukeaa tielle, kun muut kaksi aittaa aukevat pihapiiriin.

Aitta on kaksikerroksinen. Siinä on lautakatto. Hirsikehikko levenee hieman ylöspäin.

Norjalaisnurkan tapaan veistetty pitkänurkka. Salvosten kohdalta hirret on viistetty kulmittain, muilta osin hirsi on veistetty kyljestä suoraksi.

Yläkertaan vievät portaiden askelmat on veistetty yhdestä puusta. Askelmat on kiinnitetty leveisiin reisipuihin isoilla puutapeilla.

Alakerta. Hirrestä rakennetut viljalaarit on lovettu päästä seinän hirsirakenteeseen. Rakentamisen iästä kertoo se, että välipohjan lattialankut on veistettyjä, ei sahattuja.

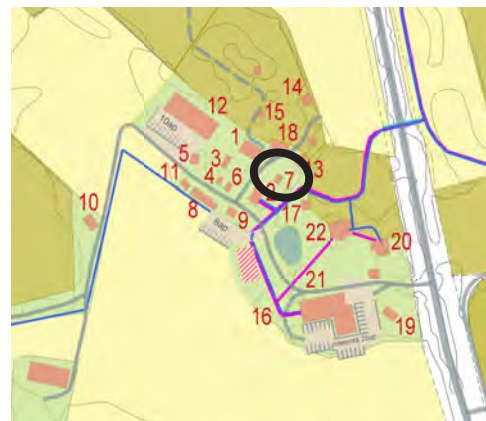

Kattorakenne: kurkihirsi, ruoteet ja vanerilevy. Valoaukossa on ollut luukku.

7. Keinulan aitta (Urjalan Hakolahdesta) 1823.

Keinulan aitta on siirretty Uurtaanjärven pohjoispuolelta Urjalasta. Samalta paikalta on siirretty Keinulan torppa (2). Pitkänurkkainen aitta on nurkkakivillä. Kattorakenteena on kurkihirsi ja saman suuntaiset palkit, jotka on lovettu hirsipäätyyn. Lautakaton alla on lisäksi harjalta lappeelle ulottuvat poikittaiset puut (vuoliaiset tai vasat), joiden päällä on leveät laudat poikittain, joihin on kiinnitetty lautakatto. Aitassa on leveät lattialaudat. Drendrokronologisen selvityksen mukaan rakennuspuut ovat olleet kaadettaessa 250-300 vuotiaita ja hidaskasvuisia. Puut ovat alkaneet kasvaa 1539-1676. Ne on kaadettu 1817-1822.

Yksinkertainen tervattu ovi, puurunkoinen lukko. Lattialaudat tulevat hirsisaumasta läpi.

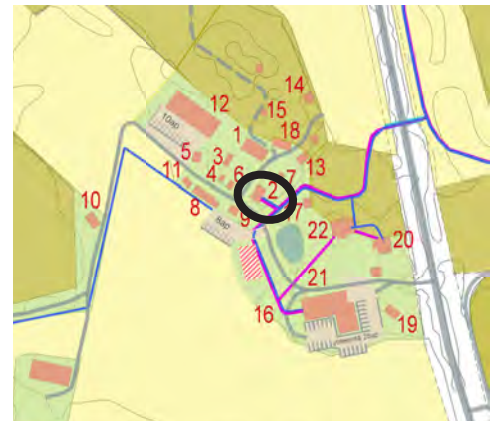
Senaatinkartassa Keinulan torppa, jonka pihapiiriin kuului myös aitta, oli seitsemän saman tien varrella olevan torpan ryhmän viimeisin rakennus vuoden 1900 senaatinkartassa. Torppa oli Uurtaanjärven pohjoispuolella.

2.Keinulan torppa, 1887

Keinulan torppa on siirretty Uurtaanjärven pohjoispuolelta Urjalasta. Samalta paikalta on siirretty Keinulan aitta (7). Torpassa on luonnonkivistä ladottu kivijalka ja pitkät hirsinurkat. Päätymio on laudoitettu. Lautakattoisen rakennuksen pätyyn on tehty uusi kuisti varioiden muita alueen kuisteja. Drendrokronologisen selvityksen mukaan torpassa käytettyjen hirsien vuosilustosarja alkaa 1790-1815 ja päättyy vuosiin 1886-1887.

Vastaavanlaisia torppia on ollut Forssan keskustassa olevien viiden kylän alueilla.

Eteinen ja WC on tehty sovittaen vanhaan rakennukseen.

Tuvassa näkyvät kantavat palkit (vasat) ja lomalautakatto.

Tuvan tulisija. Vieressä pieni keittiö joka on koottu vanhoista kalusteista.

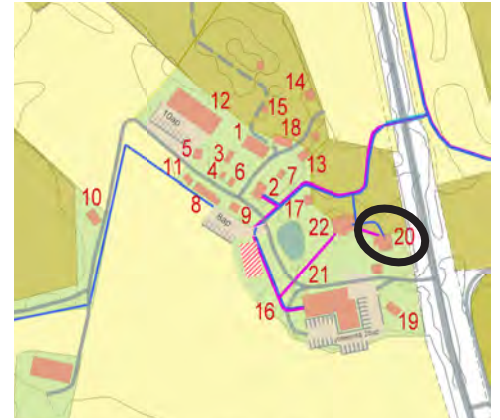

20 Sarkalan pytinki Sarkala noin 1930

Matkun länsipuolella Humppilassa, Sarkalan tilalta ulkorakennusten rajaamasta pihapiiristä siirretty rakennus. Tien toisella puolella oleva riihi ja lato ovat kuuluneet myös tilaan.

Kuistiin on siirretty hevossillan tilan päärakennuksen kuistin ikkunat. Punamulta, luonnonkiviperustus, kolmiorimahuopakatto.

Lyhytnurkkainen hirsipintainen rakennus on punamullattu. Perustus on osin lohkotuista isommista luonnonkivistä. Väliin on ladottu pienempiä kiviä avosaumaista kivimuuria täydentämään. Ikkunakehystykset ovat samanlaiset kuin Keinulan torpassa.

Sarkalan pytingin alkuperäinen paikka Humppilassa. Pytinki kuului löyhästi rakentuneeseen kyläryhmään. Vastaavanlaisia rakennuspaikkoja on ollut myös Forssan keskustan kylien alueella. Rakennus on sijoitettu hieman samalla tavalla Hevossillan alueelle.

Ullakko

Tupa ja tulisija.

Tulisija on tehty vanhan mallin mukaan.

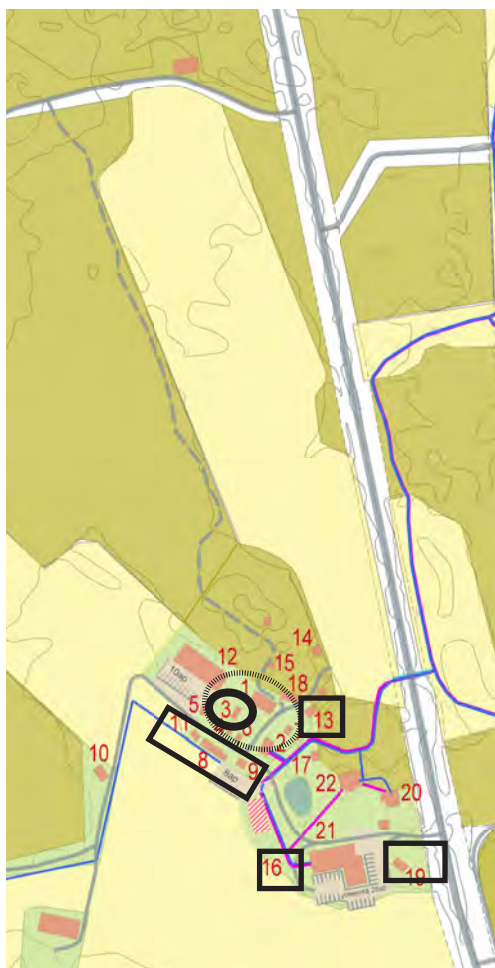
Keittiö on tehty sovittaen vanhaan käyttämällä kierrätettyjä kaappeja.

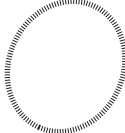

MUUALTA SUOMESTA SIIRRETYT

3 Kaksiosainen aitta, Ilmajoki
13 Riihilato, Multia
16 Tuulimylly, Soini
19 Luhtiaitta, Kylmäkoski
9, m 8 ja 11 Rakoladot Hämeenkyröstä

Muualta Suomesta tuotuja rakennuksia, niiden rakennustapaa ja yksityiskohtia voi verrata paikkakunnalta siirrettyihin rakennuksiin. Rakennustavan yhtenäisyys Suomen alueella näkyy jo siinä miten saman piha-
piirin ympärille muualta Suomesta tuodut rakennukset täydentävät luontevasti paikkakunnalta siirrettyjen rakennusten kokonaisuutta.

- Pääosin Forssan keskustan alueelta siirrettyjen rakennusten muodostama piha-
piiri.
- Pihapiiriä täydentävä muualta Suomesta siirretty rakennus.
- Pihapiirin ulkopuolelle muualta Suomesta siirretty rakennus.

3 Kaksiosainen aitta Vuori 1849, Ilmajoki

Aittariviä pihassa jatkava kaksiosainen aitta.

Kaksi kerrosta, päädyistä portaat toiseen kerrokseen.

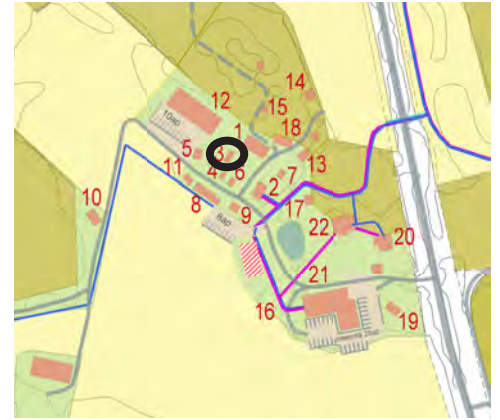
Lautakatto.

Kulunut punamulta, keltamultaiset oven pielet.

Julkisivussa längen taivutustappeja varten reiät.

Drendrokronologisessa selvityksessä ajoitettu vuosille 1848-49.

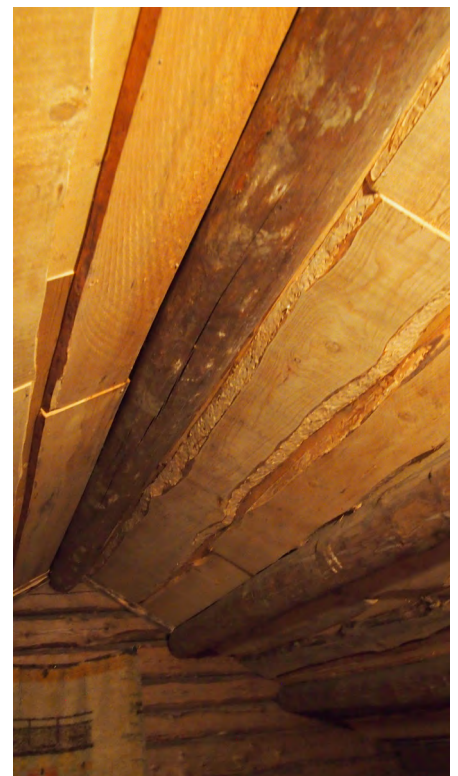
Hirren vuosilustot 1741 tai 1771-1848.

Välipohjaa kannattavat pyöreät palkit. Sahatut lattialaudat.

Yläkertaan johtavat tikasmaiset portaat. Askelmat on lovettu reisi-lankkuihin.

Kurkihirsi ja sen suuntaiset katokannattajat. Väliin on laitettu pelkkasahatusta laudasta lautakattoa verhoavat laudat.

Yksinkertaisessa ovesa on puurunkoinen lukko.

Pienimmissä aukoissa on ollut luukku

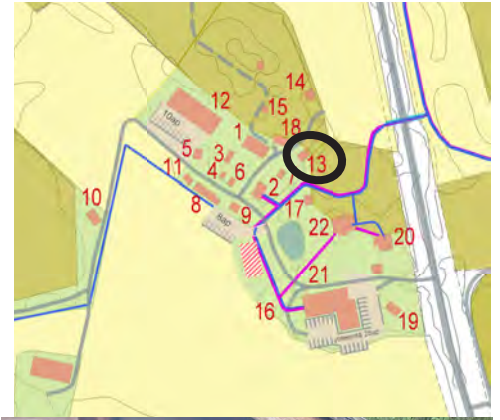

Päädyn huoneeseen johtaa matala ovi. Hirren veistojälki näkyy hyvin.

13 Entinen riihilato, nyt savusauna käytössä, 1854 Multia.

Pitkät nurkat ladotulla luonnonkiviperustuksella. Lautakatto. Sisäänkäyntikatos on tehty käyttämällä kaatoksen kohdalla pidempiä hirssiä. Ulkoreunassa on kolme pystyhirttä ja pyöreistä puista hirsiiin lovetut vaakapuut toimittavat kaitteen virkaa.

Lauteet ovat korkealla parvella. Hirsien lustosarjat alkavat aikavälillä 1691-1775. Rakennushetkellä hirret olivat 97-157 vuotiaita.

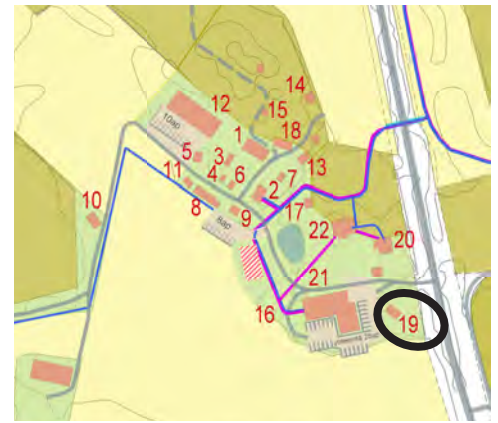

19 Nykyinen Aittapuoti entinen luhtiaitta 1763

Veistetyt hirret, jotka ovat saaneet painua vuoden, rakennus on viimeistely 1764. Kylmäkoski. Hirret ovat aloittaneet kasvunsa 1664-1682 ja olivat kaadettaessa 80-100 vuotta vanhoja.

Nurkkakivillä lyhytnurkkaisella hirsikehikolla maasta ylös nostettu luhtiaitta. Rakennuksessa on pääosin pitkänurkka, mutta arkkitehtonisena aiheena on käytetty pitkän ja lyhyen nurkan vaihtelua. Pitkistä nurkista jatkuu yläkerran laajennusosa, joka on tehty lyhytnurkkaisena ja umpiseinäisenä, joka muodostaa katoksen sisäänkäynnille. Ylimmät levennysosan hirret on taas tehty pitkänurkkaisina.

Alueen toiseksi vanhin rakennus.

Yksinkertaisessa lautaovessa on puurunkoinen lukko.

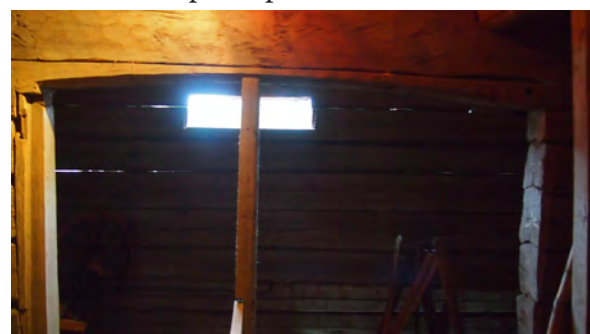
Alakerran yli tulevan hirren alle on ensin tehty hieman pidempään hirteen yksityiskohta viistoamalla ja loveamalla hirren päätä.

Toinen kerros

Toisen kerroksen aukko alakerrasta nousevasta hirsiseinästä levennysosan luhtiin. Luhdissa alunperin porras?

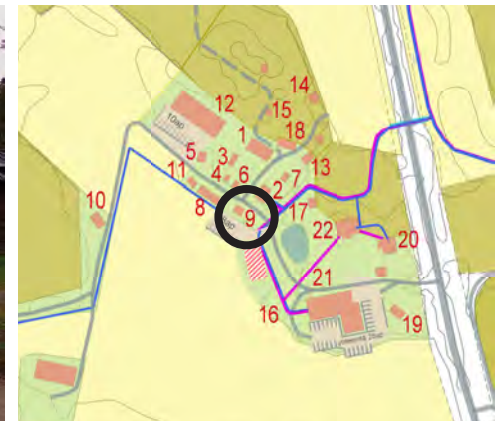
16 Tuulimylly Soini

Tuulimylly, joka on alunperin vuodelta 1882, on siirretty alkuperäisen pihan ja ulkoilmamuseon välisen kokonaisuuden väliin. Rakennus sijaitsee hirsiperustuksella. Sen sisällä on hirsirakenteita tukevat viistorakenteet sekä pitkiänurkkia, ja hirsiseinää tukevat pystyrakenteet. Dendrologisen selvityksen perusteella tuulimyllyn hirret ovat hidaskasvuisista puista. Hirsien pinnassa on hieman lahoa, mutta hirret ovat sisältä täysin kovaa puuta ja tulevat säilymään vielä pitkään, jos rakennuksen katto pidetään kunnossa. Tutkittujen hirsien lustosarjat alkoivat vuosista 1714-1725 ja päättyivät vuoteen 1881 sekä 1744 ja 1733 ja päättyivät vuoteen 1882. Puut olivat yli 150 vuotiaita. Hirret kuvastavat eteläisen pohjanmaan kasvuolosuhteita jo lähes 300 vuoden takaa. Hirret ovat näiltä osin ainutlaatuisia. Myllyn toisen kerroksen rakenteet ja laitteisto tukevat rakenteet on salvottu hirsikertojen väliin ja näkyvät julkisivuilla.

tuulimyllyn iänmäärittäminen, dendrokronologiset ajoitukset.

Zetterberg: Forssan Hevossillan tilan pariaitan ja tuulimyllyn i

9 Rakolato Hämeenkyröstä

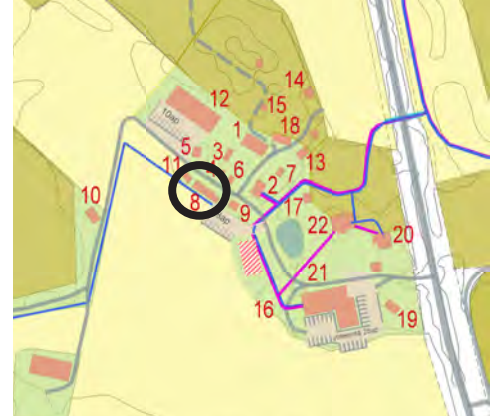
Koirankaulanurkka

Sisääntulotien ja pellon väliin on siirretty pyöreistä hirsistä rakoseinin, pitkällänurkalla salvottu, nurkkakivillä seisova latorivi (9,8,11,5), joissa kattorakenteet ja muutamat detaljit hieman vaihtelevat. Rakennuksissa on pärekatto. Rakennukset yhdistää vanhaan malliin rakennettu piste- / riukuaita.

Tien varren ensimmäisenä latona on karttaan numerolla 9 merkitty lato.

Ladon pääty on tehty hirsistä seinää vastaavalla tavalla siten, että seinähirsistä muodostuu päädyn salvoksiin loveutuva tiheistä vuoliaisista syntyvä kattorakenne, jonka päällä on harvakseltaan päädyn suuntaiset kattopalkit, joiden päällä on pelkkasahattu harvalaudoitus pärekattoa varten.

Sisääntulotien varteen pellon ja asutun alueen väliin rakennettu Varasto/latorivi, jonka osana on kartassa numerolla 8 merkitty pitkä lato ja siihen aidalla liitetty pieni lato numero 11. Ladot edustavat yksinkertaisinta hirsirakentamisen tapaa.

8 Rakolato Hämeenkyröstä

Pitkän ladon (8) ensimmäisenä osana on todennäköisesti paikalle myöhemmin liitetty pulpettikattoinen osa. Lato on pääosin harjakattoinen kulmastaan auki katoksen kautta tielle avautuva rakennus. Katoksessa, kuten myös muussa rakennuksessa, on lankkulattia. Katoksen kulmatolppana on pystyhirsi. Pystyhirsi liittyy salvottuun päätykolmioon. Pulpettikattoisen osan ja harjakattoisen osan liitoskohdassa on karapuuna toimiva pystypalkki, josta näkee karapuun periaatteen. Se on t-mallinen ja hirret on lovettu sopimaan karapuun muotoon. Yksinkertaisen lautaoven saranat on kiinnitetty suoraan oviaukon karapuuhun.

Katoksen jälkeen oleva hirsiosa

Pitkä lato on tehty kahdesta salvotusta osasta, jossa ensimmäisessä osassa on pituussuuntainen katos ja takatila. Jako kahteen osaan pituussuunnassa vakavoittaa pitkän hirsirakennuksen rakenteen. Ladon pääty on tehty hirsistä seinää vastaavalla tavalla siten, että seinähirsistä muodostuu päädyn salvoksiin loveutuva tiheistä vuoliaisista syntyvä kattorakenne, jonka päällä on harvakseltaan päädyn suuntaiset kattopalkit, joiden päällä on pelkkasahattu harvalaudoitus pärekattoa varten.

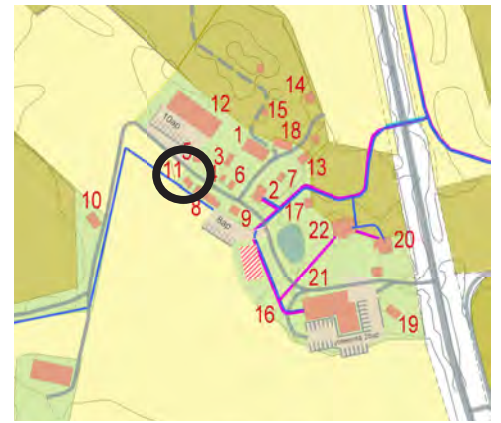
Isoja aukkoja varten on hirret yhdistetty karapuuta vastaavalla sahatulla hirsitolpalla, joka on päistään lovettu vaakahirsien sisään. Variaationa katoksen ja takana olevan tilan väliin on tehty vino, ylöspäin kaventuva oviaukko, jossa karapuu on asetettu vinoon.

9 Rakolato Hämeenkyröstä

Sisääntulotien ja pellon väliin on siirretty pyöreistä hirsistä rakoseinän, pitkällänurkalla salvottu, nurkkakivillä seisova latorivi (9,8,11,5), joissa kattorakenteet ja muutamat detaljit hieman vaihtelevat. Rakennuksissa on pärekatto. Rakennukset yhdistää vanhaan malliin rakennettu piste- / riukuaita.

Tien varren viimeisenä latona on karttaan numerolla 11 merkitty lato. Ladossa on hieman erilainen kattorakenne kuin muissa rivin ladoissa. Kolmiopäädyn pystypuu on tuettu pienillä riu' uilla. Pystypuu kannattaa kurkihirren. Kattovasat ovat kevyitä ja niiden päälle on kiinnitetty leveät laudat joihin on naulattu pärekatto.

Erilainen versio yksinkertaisesta kattorakenteesta.

Yksinkertainen pariovi.

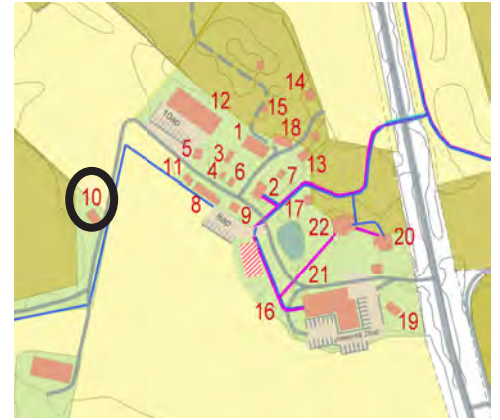

Rakolatorivi sijoittuu pellon ja tien väliin. Latojen ja aittojen väliin syntyy kapea ja pitkä tila, miltei toinen piha. Viimeisen ladon pääty ei ole kolmion osalta hirttä vaan siinä on rankorakenne ja lomalaudoitus.

10 Rakolato Kokemäeltä

Lato on tasakertaan pitkänurkkaista rakohirttä. Päädyssä on lomalau-
doitus.

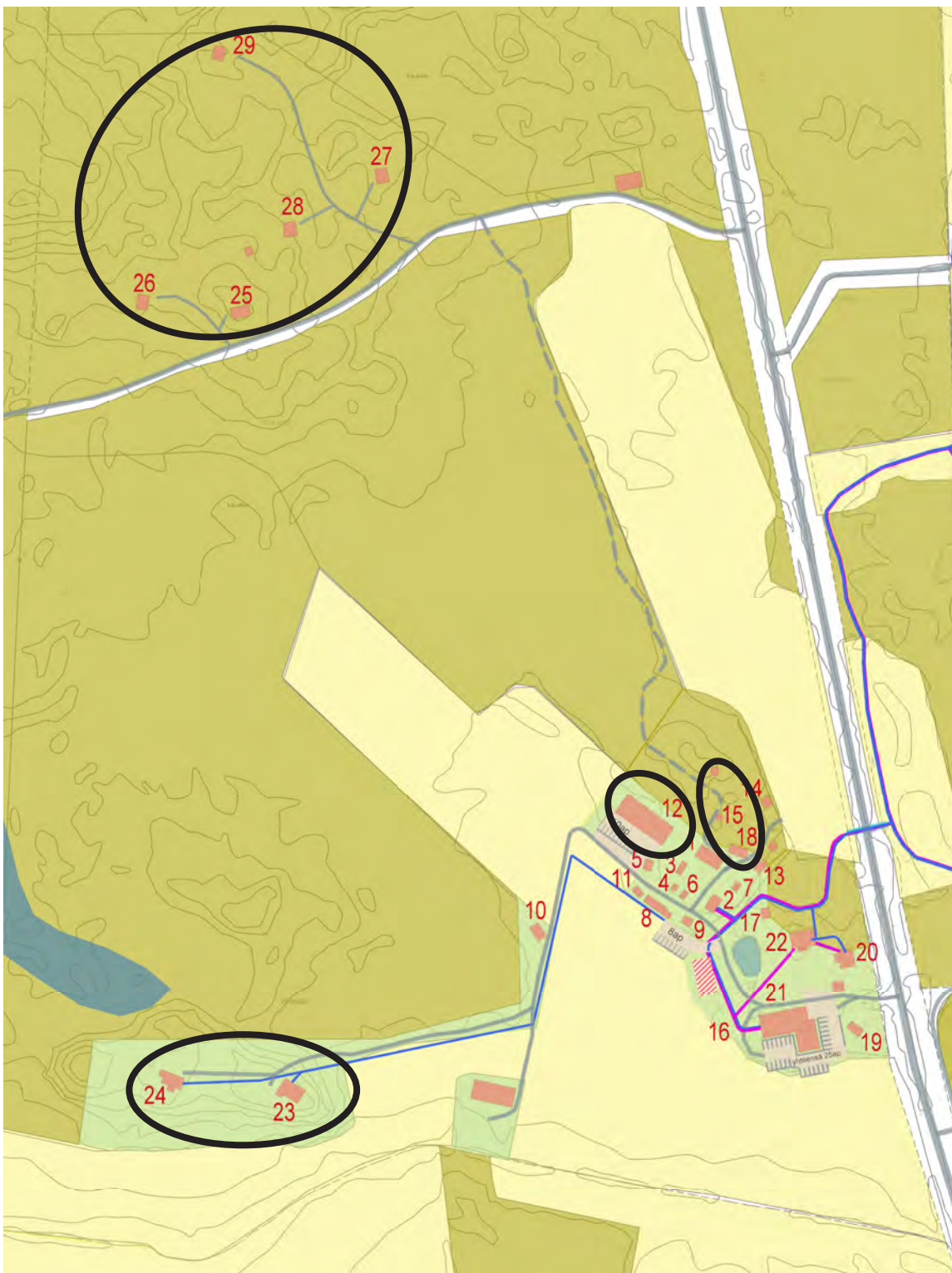
Pitkän kurkihirren kuormaa on jaettu viistopuilla kolmeen osaan, jolloin kevyt rakenne kestää paremmin. Kattorakenteen vinotuet on tehty paksuista laudoista. Rungon yläosaan kiinnitetyt poikittaiset hirret pitävät pitkät hirsiseinät suorina.

UUDET RAKENNUKSET

Uudet rakennukset sijoittuvat kolmelle erilliselle alueelle.

Erillisiä uudisrakennukseksi tunnistettavia alueita on kaksi: paremmin varustetut mökit 23 ja 24 sekä pienten mökkien alue (mökit ja sauna, 25-29)

Ulkoilmamuseoalueelle on sijoitettu kolme uutta rakennusta 15, 18 ja 12.

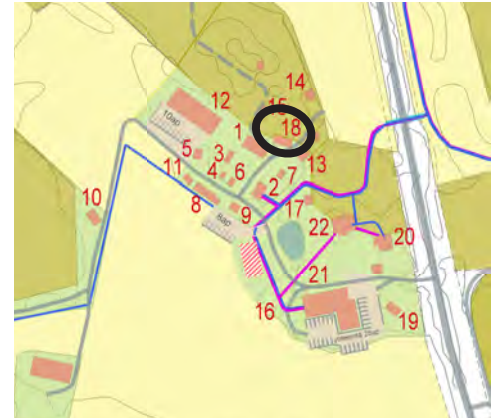

18 Varasto,

Rakennuksessa on käytetty varastorivin rakennetta ja se on koottu kolo-hirsirakenteesta, välitukina on käytetty lyhyttä poikittaista hirsisalvosta. Katto on varastorivin rakennuksista poiketen lautakatto. Samalla tavalla kuin varastorivissä varastossa on lautalattia.

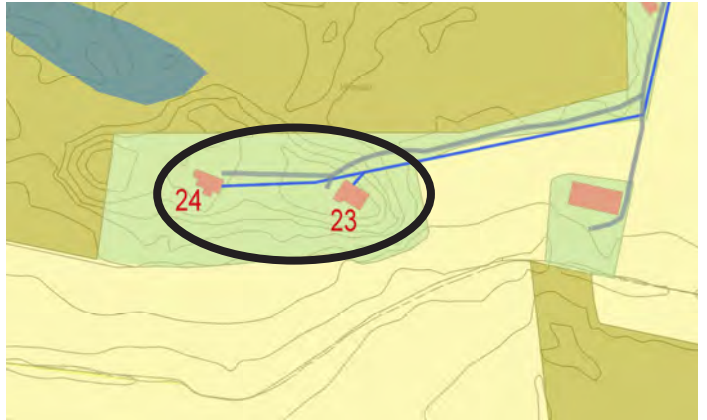
Kolme edestä avointa, erillistä huonetilaa.

Rakennusaika rakennusluvasta.

Paremmen varustetut lomamökit 23 ja 24

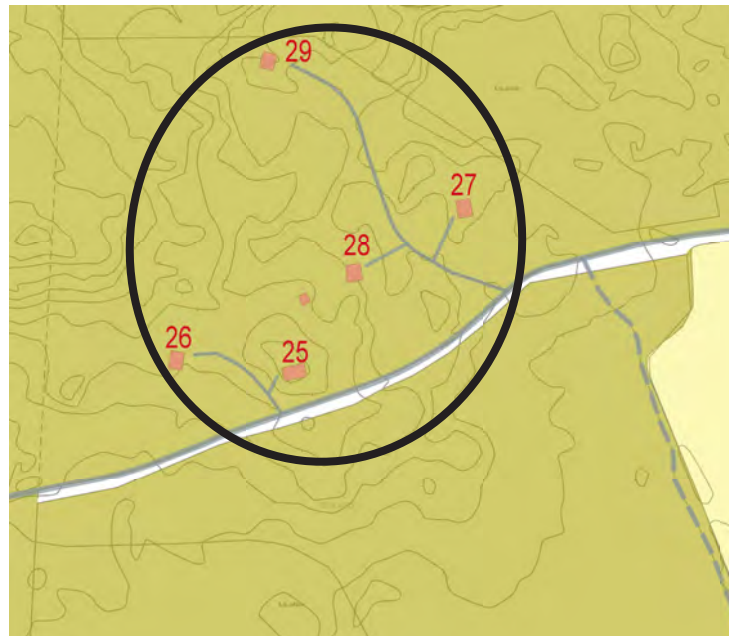
Paremmen varustetut lomamökit ovat pyöröhirttä. Niissä on kaikki mukavuudet. Erillisenä rakennuksena alueella on puuvarasto. Piha-alueelle kuuluu myös kaivo. Vaikka rakennusmateriaali on perinteistä, rakennukset ovat luonteeltaan moderneja.

Pienten mökkien alue ja sauna

Pienten mökkien alueella on vaihtelevin tavoin rakennettuja uusia hirsirakennuksia. Rakennukset sijaitsevat toisistaan erillään. Erilaisten hirsirakentamisen toteutustavat tuntuvat paikalla hyvältä ratkaisulta. Vanhatkin rakennukset ovat varioineet hirsirakentamisen erilaisia vaihtoehtoja.

On hyvä, että rakennukset tunnistaa uusiksi, ei voi erehtyä luulemaan niitä vanhoiksi tai osaksi ulkoilmamuseota. Mökit ovat pohjaltaan riittävän pieniä ja luontevasti sovitettu maastoon, jolloin metsään ei tule liian isoja aukkoja mökkien tai niille tapahtuvan kulun takia. Metsäalue on riittävän yhtenäinen, jotta se jatkaa suojele-
tujen alueiden ekologista kokonaisuutta.

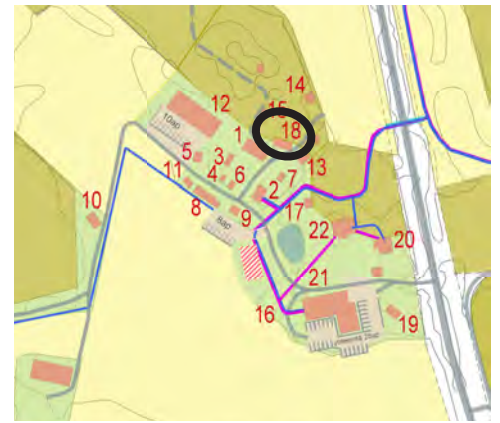

Uudet rakennukset: 15 maasavusauna, 18 varasto

Varasto ja maasavusauna täydentävät ulkoilmamuseon siirrettyä rakennuskantaa ja jatkavat vanhoissa rakennuksissa käytettyä rakentamisen perinnettä.

Maasavusauna on rakennustyyppinä vanha ja harvemmin uusissa rakennuksissa käytetty.

Varasto on rakennusvalvontaviranomaisen mukaan liian lähellä päärakennusta. Varasto on kolohirttä ja lautakatto sekä lautalattia. Varastossa on kolme edestä avointa, erillistä huonetilaa.

12 Uusi konehalli.

Uudelle konehallille on haettu rakennuslupaa 2010. Konehalli liittyy tilan hoitoon ja peltomaiseman ylläpitämiseen. Halli on 12,3 x 17,4 m. Pieni puustoinen alue erottaa konehallin ulkoilmamuseon alueesta. Konehalli on rakennettu modernilla rakennustekniikalla teräsrunkoisena ja lautaverhottuna. Länsijulkisivu koostuu suurista liukuovista.

